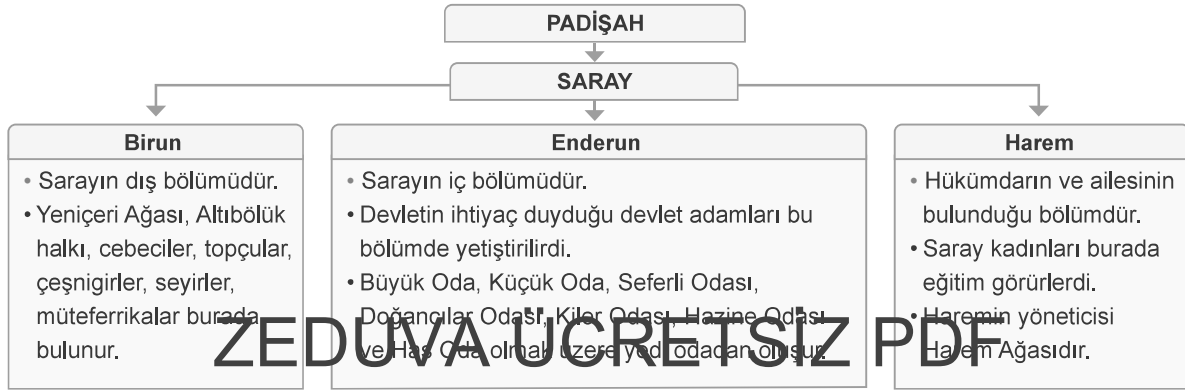

● OSMANLI'NIN KALBI: TOPKAPI SARAYI

- Osmanlı Devlet teşkilatının en önemli idare merkezi olan saray, ilk olarak **Orhan Bey** zamanında **Bursa**'da inşa edilmiştir.
- Başkentin Edirne'ye taşınmasıyla **I. Murat Dönemi**'nde **Edirne Sarayı** inşa edilmiştir.
- Topkapı Sarayı, 1465-1478 yılları arasında **Fatih Sultan Mehmet** tarafından bugün Sarayburnu denilen mevkide yaptırılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin en önemli merkezi hâline gelen Topkapı Sarayı'nda, padişahın tahta çıkışında yapılan cülus törenleri, bayramlaşma törenleri, elçilerin kabulü yapılmıştır.

- Devletin en önemli kurumları (Divân-ı Hümâyun gibi) burada toplanmıştır.
- XIX. yüzyıla kadar devletin merkezi konumunda olan Topkapı Sarayı, Osmanlı Devleti'nin yönetim sistemine göre biçimlendirilmiştir.
- Saray; Dış saray denilen **Birun**, İç saray denilen **Enderun** ve **Harem** olmak üzere üç ana bölümden meydana gelmiştir.
- Ana giriş kapısı **Bab-ı Hümâyun**, orta kapı **Babüsselam** ve padişahın huzuruna açılan **Babüssaade** kapıları, bölümler arasında geçişi sağlamıştır.
- Topkapı Sarayı'nın bölümleri şu şekilde kullanılmıştır:

● Divân-ı Hümâyun

- Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümâyun **Orhan Bey** Dönemi'nde oluşturulmuştur.
- Divan-ı Hümâyun'da idari, mali, askeri, örfi ve şeri konularda ülke ve toplumu ilgilendiren her türlü mesele görüşülüp karara bağlanırdı.
- Divân-ı Hümâyun; günümüzde Danıştay, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi, Bakanlar Kurulu gibi kurumların görevini yerine getiren önemli bir kurultu.
- Divân-ı Hümâyun'da son söz padişaha aittir.
- Fatih döneminden itibaren ise divana sadrazamlar başkanlık yapmaya başlamıştır. Ancak divanın danışma meclisi olma özelliği devam etmiştir.
- Divân-ı Hümâyun Fatih Sultan Mehmet'e kadar haftanın her günü toplanırken Fatih'le birlikte haftada dört gün, XVII. yüzyılda haftada iki gün toplanmış, XVIII. yüzyılda ise önemi büyük oranda azalmıştır.

● Divân-ı Hümâyun Üyeleri ve Görevleri

Veziriazam (Sadrazam)
• Padişahın sonra gelen en yetkili kişidir. • Padişahın mutlak vekili olup, mühürünü taşırdı. • Padişahın yokluğunda "Serdar-ı Ekrem" ünvanıyla orduyu komuta ederdi.
Vezirler
• Devlet işlerinde sadrazamın yardımcısıdır.
Kazasker
• Divanda büyük davalara bakan kişidir. • Kadı ve müderrislerin atama işlerinden sorumludur.
Defterdarlar
• Mali işlerden sorumludur.
Nişancı
• Padişah fermanlarına ve beratlarına padişahın tuğrasını çekerdi. • Fethedilen yerlerin kaydını tutma işinden ve tımar topraklarının dağıtımından sorumludur.
Kaptanıderya
• Donanmadan sorumludur. • XVI. yüzyılda divana üye olmuştur.

TYT - AYT

TARİH VIDEO DERS KİTABI

Yeniçeri Ağası

- Vezir rütbesinde ise divan toplantılarına katılır, askeri konularda fikri alınır, Yeniçeri Ocağı'ndan ve başkentin güvenliğinden sorumludur.

- Dinî, siyasi ve idari meselelerde fetva vermekle görevli olan şeyhülislam, Divan'ın doğal üyesi olmamakla birlikte gerekli durumlarda görüşüne başvurulmuştur.
- Nişancıya bağlı olan reisülküttabın başlıca görevleri; Divân-ı Hümâyûn'da arzuhalleri sesli bir şekilde okumak, divandan çıkan fermanları kontrol etmek, tımar ve zeametlerin beratlarını hazırlamak, tayinleri kayıtlara geçirmektir.

Osmanlı Merkez Yapısının Güçlendirilmesi

- Osmanlı Devleti'nde merkezî otoritenin güçlendirilmesi ve istikrarın sağlanması için bazı uygulamalara gidilmiştir.
- **Veraset sistemi:** I. Murat Dönemi'nde kabul edilen "Devletin toprakları padişah ve oğullarındır." ilkesinin yerine Fatih Devri'nde "Devletin toprakları padişahındır." anlayışı getirilmiştir.
- **Kardeş katli uygulaması:** Merkezî otoritenin güçlendirilmesindeki bir diğer uygulama devletin bekası için padişahlara kendi kardeşlerini öldürme izninin verilmesidir. Mutlak otoritesini güçlendirmek isteyen Fatih daha önce var olan kanunlarla kendisinin düzenlemiş olduğu kanunları birleştirerek "Kanunname-i Ali Osman"ı oluşturmuştur. Kardeş katli yasası bu kanunnameye yer almıştır.
- **Divân-ı Hümâyûn'un başkanlığının vezirîazama devredilmesi:** Divân-ı Hümâyûn toplantılarına 1475 yılına kadar padişahlar başkanlık etmiştir. Fatih'ten itibaren vezirîazamlara geniş yetkiler verilmiş ve padişahın mutlak vekili olarak Divân-ı Hümâyûn'a vezirîazamlar başkanlık etmeye başlamıştır. Padişah ise Kubbealtı salonunun üstünde kafesle ayrılan bir bölümden dilerse toplantıları takip etmiştir. Bu uygulama ile Divân-ı Hümâyûn bir karar organı olmaktan ziyade bir danışma kurulu hâline dönüşmüştür.
- **Müsadere sistemi:** Haksız yollarla servet edinenleri cezalandırmak amacıyla devlet tarafından kişinin malına el konulması sistemi olan müsadere, Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nden itibaren bir gelenek hâline gelmiştir. Müsadere sistemi, kanuni sınırlamalarla kişisel mülk ve servetin veraset yoluyla ailelerin elinde toplanmasını engellemiştir. Böylece devşirmeler arasında aristokratik bir sınıf oluşmamıştır.

SULTAN VE OSMANLI MERKEZ TEŞKİLATI

ÜNİTE
12

Not

Osmanlı tarihinde sık sık başvurulan müsadere uygulamaları ile şunlar amaçlanmıştır.

- Merkezî otoriteyi tesis etmek ve bu otoriteye rakip olabilecek güçlerin ortaya çıkmasını engellemek
- Özellikle ekonomik bunalım ve savaş zamanlarında hazineye gelir sağlamak
- Önemli mevkilere yükselenlerin öldükten sonra varislerine bir şey bırakamayacaklarını düşünerek dürüst davranmalarını sağlamak
- Devlet memurları ile tanınmış kimselerin çeşitli yolsuzluklar sonucunda devlete ait malları ele geçirmeleri ya da bu hususta şüphe duyulması hâlinde bu malları yeniden hazineye almak
- **Haremden evlenme usulü:** Bu usul sayesinde padişahın aile sırları dışarıya yayılmamış, akraba ilişkileri ile padişahın yıpratılması engellenmiştir.

Osmanlı Şehzadelerinin Eğitimi

- Osmanlı Devleti, padişah adayı olması sebebiyle şehzadeğin eğitime çok önem vermiştir. Saray geleneğine göre dört yaşına gelen şehzade, haremdaki **Şehzadegan Mektebi**nde ilk eğitimine başlamıştır.
- **"Bed-i Besmele Merasimi"** denen ve bütün devlet adamlarının katıldığı büyük bir törende şehzadeye, konusu besmele öğretimi olan ilk dersi şeyhülislam tarafından verilmiştir.
- I. Murat Dönemi'nden itibaren ise şehzadeler on dört on beş yaşına geldiklerinde, sancakbeyi olarak görevlendirilmeye başlanmıştır. Sancaklara vali olarak atanan şehzadelere **"Çelebi Sultan"** denmiştir.
- Sancağa çıkma usulünün temel amacı, ileride padişah olacak olan şehzadelerin devlet yönetiminde tecrübe kazanmasını sağlamaktır.
- Sancağa çıkan şehzadenin yanında **"Lala"** denilen tecrübeli bir devlet adamı bulunmuştur.
- Osmanlı Devleti için stratejik öneme sahip olan şehzade sancaklarının birçoğu aynı zamanda eski beyliklerin merkezleriydi. Balıkesir, Kütahya, Manisa, Antalya, Konya, Kefe, Amasya, Sivas, Karaman, Trabzon, Bolu şehzadelerin gönderildikleri önemli yerleşim yerleriydi.

Not

Sancağa çıkma usulüyle yetişen son padişah III. Mehmet'tir.